

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 1, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 330.34

*Т. В. Романова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава
Л. О. Іванець,
студентка фінансово-економічного факультету,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*T. V. Romanova,
PhD, Ass.Prof., Ass.Prof. of department of business economics and human resource management,
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava
L. O. Ivanetz,
Student at the Faculty of Finance and Economics,
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava*

WAYS TO IMPROVE THE INNOVATIVE ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN UKRAINE

Підвищення активності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку економіки. Вивчення світового та вітчизняного досвіду переконливо свідчить, що вирішення проблем інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств полягає у першу чергу в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів для збільшення обсягів притоку інвестицій. У статті досліджено сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств України та визначено напрями підвищення їх інноваційної активності. Досліджено динаміку інноваційної активності вітчизняних підприємств за останні роки. Обґрунтовано чинники, що впливають на інноваційну активність підприємств. Сформульовані причини низької інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств та перспективи їх подолання. Зроблені висновки про необхідність інноваційної модернізації вітчизняної економіки в умовах євроінтеграційних перетворень.

The increase in activity innovation of domestic enterprises is one of the main prerequisites for stability and sustainable economic development. The study of international and national experience shows that the solution of problems of investment support innovation activity is primarily in substantiating theoretical and methodological approaches for increasing investments. In the article explores the current state of innovative activity industrial enterprises of Ukraine and identified ways to increase it. The dynamic of innovation activity of domestic enterprises in recent years is examined. The factors influencing innovation by enterprises are substantiated. Formulated causes of low innovation activity of domestic industry and prospects to overcome them. Conclusions about the need for innovation to modernize our economy in terms of European integration transformations are made.

Ключові слова: *інновації, промислові підприємства, інноваційна активність, фактори розвитку, методи стимулювання, потенціал підприємства, інноваційний розвиток.*

Keywords: *innovation, industrial enterprises, innovative activity, factors of development, methods of stimulation, potential of enterprise, innovative development.*

Актуальність теми. Ефективний розвиток національної економіки вирішальним чином залежить від масштабів впровадження новітньої техніки та технологій. Підвищення активності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку економіки. Але водночас суб'єкти господарювання в умовах невизначеності стикаються з такою серйозною перешкодою як хронічний дефіцит інвестиційних ресурсів. Вивчення світового та вітчизняного досвіду переконливо свідчить, що вирішення проблем інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств полягає у першу чергу в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів для збільшення обсягів притоку інвестицій. В ринковому середовищі, яке постійно змінюється, інноваційна діяльність підприємства буде здійснюватися успішно лише за умови збільшення обсягів ресурсів і їх ефективного використання.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств України та визначення напрямів підвищення їх інноваційної активності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розвитку інноваційної політики та інноваційним процесам на виробництві промислових підприємств приділено значну увагу у працях таких вітчизняних вчених, як О. Алейнікова, Ж. Говоруха, І. Зятковський, Г. Кульнева, С. Ковальчук, Л. Федулова, Є. Лазарева, Ю. Шипуліна та інших. Однак постійні зміни інноваційної активності промислових підприємств України, спричинені фінансово-економічними кризами початку ХХІ ст., вимагають подальших досліджень у цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до чинного законодавства, інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок та зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг. Вона спрямована на створення необхідних інноваційних технологій або послуг і здійснюється в тісному взаємозв'язку із середовищем. Інноваційна діяльність об'єктивно обумовлюється потребою ринку, відкриває нові сфери застосування, а отже, і нових споживачів створюваного продукту, технології або послуги [6].

Інноваційну активність виробників визначають такі групи факторів [1]:

1. Зовнішні або загальноекономічні чинники (політичні, правові, чинники, тенденції інноваційної діяльності в державі, розвиток інноваційної інфраструктури тощо), які відбивають вплив макросередовища.

2. Зовнішні регіональні фактори (частка регіону в інноваційній діяльності держави, обсяг і структура інноваційних інвестицій регіону, його інноваційна інфраструктура, підтримка інновацій регіональними органами влади, інвестиційна привабливість регіону тощо).

3. Внутрішні фактори (галузева приналежність підприємств, наявність пілг і державної підтримки, матеріальних, фінансових, інформаційних та трудових ресурсів, фінансовий стан і результати діяльності виробника тощо).

Ці фактори тісно пов'язані між собою та формують інноваційну активність суб'єктів господарювання. Вона визначається двома основними чинниками: станом інноваційного потенціалу підприємства та ефективністю системи управління інноваціями. Зовнішнє середовище може як обмежувати, так і сприяти інноваційному розвитку. Інноваційну активність підприємств країни відбивають наступні показники:

- 1) питома вага підприємств, що впроваджують інновації;
- 2) питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової;
- 3) кількість освоєних інноваційних видів продукції;
- 4) кількість впроваджених нових технологічних процесів (у т.ч. маловідходних та ресурсозберігаючих).

В таблицях 1 та 2 наведені дані про показники активності промислових підприємств України.

Таблиця 1.
Питома вага підприємств, що займалися впровадженням інновацій та питома вага промислових підприємств, що впроваджували інновації протягом 2000-2013 років [4]

Рік	Питома вага підприємств, що займалися впровадженням інновацій, %	З них питома вага промислових підприємств, що впроваджували інновації, %
2000	18,0	14,8
2001	16,5	14,3
2002	18,0	14,6
2003	15,1	11,5
2004	13,7	10,0
2005	11,9	8,2
2006	11,2	10,0
2007	14,2	11,5
2008	13,0	10,8
2009	12,8	10,7
2010	13,8	11,5
2011	16,2	12,8
2012	17,4	13,6
2013	16,8	13,6

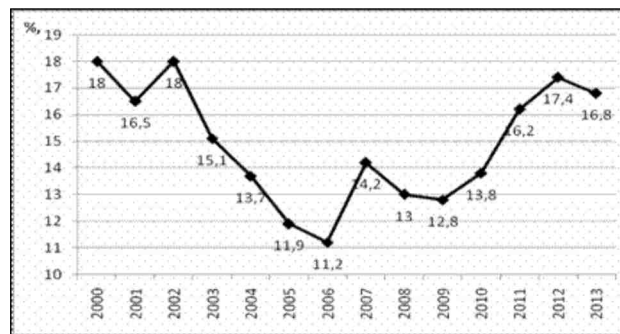

Рис. 1. Частка підприємств України, що займалася впровадженням інновацій за 2000-2013 роки

Протягом 2000-2013 років частка підприємств, що займалася інноваціями, мала незначні зміни. Пік припадає на 2000 та 2002 роки (18%), після чого іде різкий спад аж до 2006 року, що становить мінімальну активність підприємств (11,2%). Після 2006 року спостерігається певне збільшення частки підприємств, що займалися впровадженням інновацій аж до 2012 (з 11,2% до 17,4%), а потім знову активність зменшується.

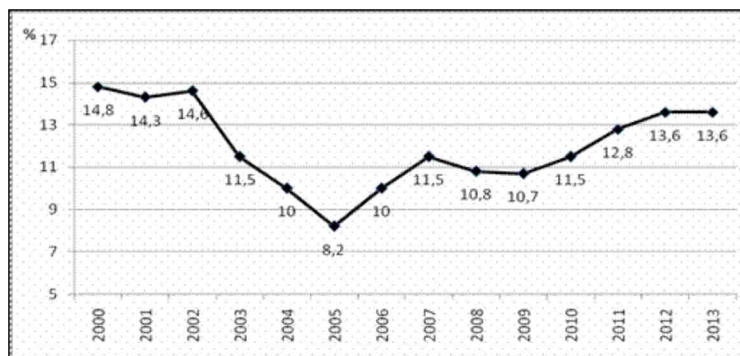

Рис. 2. Частка промислових підприємств України, що впроваджувала інновації протягом 2000-2013 років

Аналізуючи динаміку активності промислових підприємств, що займалися впровадженням інновацій протягом 2000-2013 років, можна побачити, що пік активності припадає на 2000-2002 роки (максимальна частка 14,8%). Після 2002 року іде різке зменшення активності до 2005 року (мінімальна частка 8,2%). Далі активність промислових підприємств поступово збільшується і у 2013 році досягає значення 13,6%.

Таблиця 2.
Динаміка впровадження інновацій на промислових підприємствах протягом 2000-2013 років [4]

	Впроваджено нових технологічних процесів, од.	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	1403	430	15323	631	

2001	1421	469	19484	610	6,8
2002	1142	430	22847	520	7,0
2003	1482	606	7416	710	5,6
2004	1727	645	3978	769	5,8
2005	1808	690	3152	657	6,5
2006	1145	424	2408	786	6,7
2007	1419	634	2526	881	6,7
2008	1647	680	2446	758	5,9
2009	1893	753	2685	641	4,8
2010	2043	479	2408	663	3,8
2011	2510	517	3238	897	3,8
2012	2188	554	3403	942	3,3
2013	1576	502	3138	809	3,3

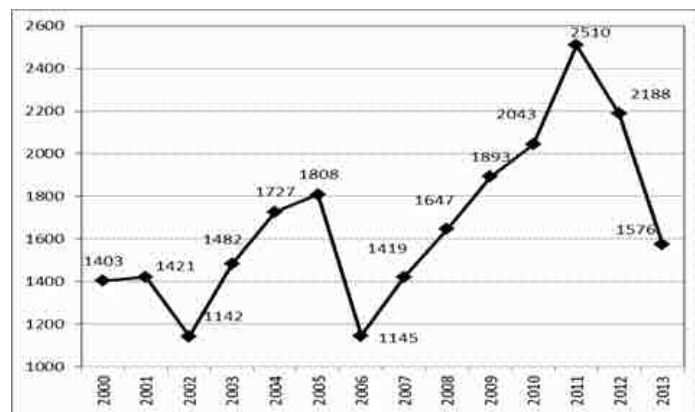

Рис. 3. Динаміка впровадження нових технологічних процесів на промислових підприємствах України за 2000-2013 роки

Розглянувши дані по впровадженню нових технологічних процесів на промислових підприємствах за 2000-2013 роки, можна відмітити, що відбувалися незначні коливання в їх кількості, але пік припадає на 2011 рік і становить 2510 технологічних процесів, а найменше їх впроваджувалось в 2002 році, що склало 1142 технологічних процеси.

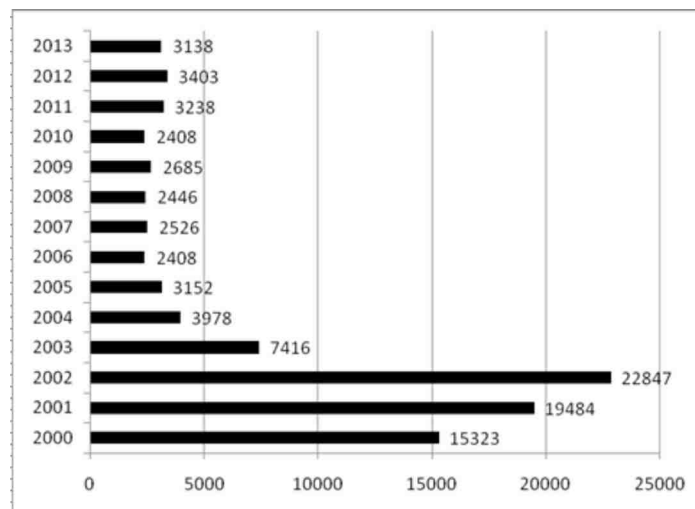

Рис. 4. Динаміка освоєння виробництва інноваційних видів продукції на промислових підприємствах України за 2000-2013 роки

Аналіз обсягів освоєння виробництва інноваційних видів продукції на промислових підприємствах за 2000-2013 роки показав, що найінтенсивніше відбувалось освоєння за 2000-2003 роки, а найбільше за 2003 рік, що склало 22847 видів продукції. Після цього відбулося різке зменшення, а найменша активність підприємств була в 2006 та 2010 роках, що склало 2408 видів продукції.

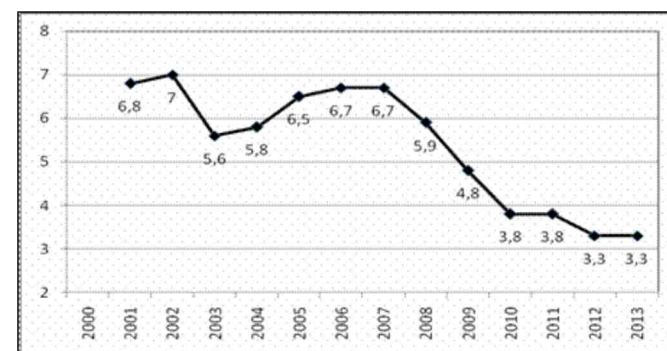

Рис. 5. Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової за 2000-2013 роки

Динаміка частки реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової показує, що найбільші сплески були в 2001-2002 та 2006-2007 роках. Після 2007 року частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової почала зменшуватися і в 2013 році склала 3,3%.

Таким чином, значний вплив на розвиток інноваційного потенціалу підприємства здійснюють фактори ринкового середовища, найважливішим з яких є державна політика. Слабкою ланкою в розвитку інноваційного потенціалу підприємств України є [5, с. 115]:

1. Відсутність ефективного організаційно-економічного механізму управління.
2. Нестача фінансових коштів, що зумовлює пошук джерел фінансування та раціонального використання наявних за рахунок обґрунтованості вибору перспективних напрямів інноваційної діяльності підприємств.
3. Відсутність методики комплексного оцінювання інноваційного потенціалу підприємств.
4. Необхідність систематичного технологічного переоснащення виробництва сучасним обладнанням.
5. Підвищена ризикованість, зумовлена високою невизначеністю результату.
6. Неєфективна робота маркетингової служби.
7. Недосконалість мотивації персоналу, враховуючи підвищену значущість окремих фахівців.

Хоча й кількість впровадження нових технологічних процесів та освоєння виробництва нових видів продукції збільшується, однак в умовах трансформації економіки такий стан і обсяги інноваційних процесів є далекими від європейських стандартів. Таке становище безумовно є тимчасовим. Загальна тенденція до значного впливу інновацій на техніко-економічний рівень підприємств, яка існує в західних країнах ринкової економіки, поступово захопить і вітчизняну економіку, оскільки альтернативи цьому процесу просто не існує.

Перспективний розвиток інноваційної діяльності не можливий без підвищення інноваційної активності персоналу підприємств, оскільки інноваційна діяльність має розглядатися як використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу в господарській діяльності для створення нових конкурентоспроможних товарів та послуг.

Висновок. Для стимулювання інноваційної діяльності у промисловій галузі необхідні [3, с. 114]: мотивація працівників до інноваційної діяльності, зменшення міграції вчених; законодавчі зміни у галузі інноваційної діяльності щодо пільг і стимулів (зниження податків до підприємств, які розвиваються; удосконалення амортизаційної політики); розширення джерел фінансування; тісна співпраця з іноземними підприємствами, обмін досвідом; активізація діяльності технопарків шляхом державної підтримки; розширення практики надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів із зниженням процентної ставки.

Проблема активізації інноваційної діяльності промислових підприємств з проголошенням Україною євроінтеграційного курсу набуває особливої актуальності. Без інноваційної переорієнтації державної політики, без підвищення інноваційної активності промислових підприємств неможливо досягти основної мети економічного регулювання – підвищення ефективності та конкурентоспроможності промислового виробництва[1].

Література.

1. Бондаренко Н.М. Напрями підвищення інноваційної активності промислових підприємств // Донбас-2020: перспективи розвитку очима молодих вчених: Матеріали V науково-практичної конференції. м. Донецьк, 25-27 травня 2010 р. – Донецьк, ДонНТУ, 2010. – 973 с.
2. Бондарчук М.К. Інноваційний розвиток підприємств як чинник економічного зростання держави // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.15. – С. 142-147.
3. Говоруха Ж.А. Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 8 (74). – С.107-115.
4. Державний комітет статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Омельчак Г.В. Концептуальні основи розвитку інноваційного потенціалу підприємств / Г.В. Омельчак // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. – 2014. – № 2. – С. 113-118.
6. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-152>

References.

1. Bondarenko, N.M. (2010) "Directions increase innovative activity of industrial enterprises" // *Donbas-2020: perspektyvy rozvytku ochyma molodykh vchenykh: Materialy V naukovo-praktychnoi konferentsii* [Donbass 2020: Developing eyes of young scientists: Materials V scientific and practical conference], Donets'k, DonNTU, Ukraine, 25.05.2010-27.05.2010, p. 973.
2. Bondarchuk, M. K. (2013) " Innovative development of enterprises as a factor of economic growth of the state" // *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 23.15, pp. 142-147.
3. Hovorukha, Zh.A. (2007) "The development of innovative enterprises in Ukraine" // *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol.8 (74), pp. 107-115.
4. The official site of the State Statistics Committee of Ukraine (2014), "Research and innovation activities (1990-2013)", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Omel'chak, H. V.(2014) " Conceptual foundations of the innovative potential of enterprises " // *Derzhava ta rehiony. Ser. : Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, vol. 2, pp. 113-118.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "About innovative activity ", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (Accessed 15 January 2014).

Стаття надійшла до редакції 17.01.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"